

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.2.40>

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ІНВЕСТИЦІЙ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Олександр Фесенко

кандидат юридичних наук,

докторант

Науково-дослідного інституту публічного права

ORCID ID: 0000-0002-3279-484X

Анотація. Актуальність статті полягає в тому, що адміністративно-правовий захист прав інвесторів, так само як і всього правового механізму захисту інвестицій, зумовлює необхідність розгляду взаємозв'язку адміністративних та фінансових норм інвестиційного законодавства, у тому числі норм, регулюючих захист прав інвесторів в різних державах світу. Справа в тому, що проблеми адміністративно-правової та фінансово-правової регламентації інвестиційних відносин не є виключно українськими. Оцінка причин такого становища та вивчення світового досвіду країн, які вдало вирішують поставлені проблеми, надасть змогу аналізувати інвестиційну діяльність країн та залучити їх досвід. У статті робиться аналіз та узагальнення зарубіжного досвіду адміністративно-правового захисту інвестицій та можливості його використання в Україні. Акцентовано увагу на тому, що механізм правового регулювання захисту інвестицій в зарубіжних країнах, функціонування системи виконавчих органів, що здійснюють захист інвесторів, відрізняються різноманітністю. Зарубіжний досвід щодо захисту інвестицій розглядається на прикладі Китаю та США. З'ясовано, що практика зарубіжного законодавства також показує, що інституційний підхід до інвестування дано в більш однозначній формі, і основну увагу приділено опису конкретного механізму дії пільг, що дозволяє врахувати і виключити прогалини в правовому регулюванні механізму захисту прав інвесторів. Складність встановлення дієвої моделі захисту прав інвесторів полягає в розосередженості його нормативного матеріалу. На даний момент гостро потребують систематизації нормативні акти про інвестиції та порядку їх державної підтримки. Зроблено висновок про існування значної кількості регуляторних норм, що обмежують доступ іноземного капіталу на свої ринки, особливо, якщо це стосується стратегічних активів, інвесторів з державною участю, а також поглиблене осмислення адміністративної процедури розгляду іноземних інвестицій на предмет загроз національній безпеці, і розуміння (можливо, і законодавче закріплення) створення системи розгляду таких інвестицій з уточнення суб'єктів, завдань та критеріїв оцінки.

Ключові слова: зарубіжний досвід, інвестиції, іноземні інвестиції, інвестиційна діяльність, захист інвестицій, адміністративно-правовий захист.

FOREIGN EXPERIENCE OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL PROTECTION OF INVESTMENTS AND POSSIBILITIES OF ITS USE IN UKRAINE

Oleksandr Fesenko

Candidate of Law,

PhD Student

Scientific Institute of Public and Space Law

ORCID ID: 0000-0002-3279-484X

Abstract. The relevance of the article is that the administrative and legal protection of investors' rights, as well as the entire legal mechanism of investment protection, necessitates consideration of the relationship between administrative and financial rules of investment law, including rules governing the protection of investors in different countries. The fact is that the problems of administrative-legal and financial-legal regulation of investment relations are not exclusively Ukrainian. Assessing the reasons for this situation and studying the world experience of countries that successfully solve these problems will provide an opportunity to analyze the investment activities of countries and draw on their experience. The article analyzes and summarizes the foreign experience of administrative and legal protection of investments and the possibility of its use in Ukraine. Attention is focused on the fact that the mechanism of legal regulation of investment protection in foreign countries, the functioning of the system of Executive bodies that protect investors, which differ in diversity. Foreign experience in investment protection is considered on the example of China and the United States. It was found that the practice of foreign legislation also shows that the institutional approach to investment is given in a more unambiguous form, and the main attention is paid to the description of a specific mechanism of benefits, which allows to take into account and eliminate gaps in legal regulation of investors. The difficulty of establishing an effective model of investor protection lies in the dispersion of its regulatory material. At the moment, regulations on investments and the procedure for their state support are in dire need of systematization. It is concluded that there are a number of regulations restricting foreign capital access to their markets, especially with regard to strategic assets, state-owned investors, and an in-depth understanding of the administrative procedure for reviewing foreign investment for threats to national security and understanding (possibly, and legislative consolidation) the creation of a system for reviewing such investments to clarify the subjects, objectives and evaluation criteria.

Key words: foreign experience, investment, foreign investment, investment activity, investment protection, administrative and legal protection.

ZAGRANICZNE DOŚWIADCZENIA ADMINISTRACYJNO-PRAWNE W ZAKRESIE OCHRONY INWESTYCJI I MOŻLIWOŚCI ICH WYKORZYSTANIA NA UKRAINIE

Oleksandr Fesenko

kandydat nauk prawnych, doktorant

Naukowo-Badawczego Instytutu Prawa Publicznego

ORCID ID: 0000-0002-3279-484X

Adnotacja. Znaczenie tego artykułu polega na tym, że ochrona administracyjno-prawna praw inwestorów, a także całego mechanizmu prawnego ochrony inwestycji, przesądza o konieczności rozważenia związku administracyjnych i finansowych norm prawa inwestycyjnego, w tym norm regulujących ochronę praw inwestorów w różnych państwach świata. Faktem jest, że problemy regulacji administracyjno-prawnej i finansowo-prawnej stosunków inwestycyjnych nie są wyłącznie ukraińskie. Ocena przyczyn takiej sytuacji i badanie światowych doświadczeń krajów z powodzeniem rozwiązujących postawione problemy pozwoli na przeanalizowanie działalności inwestycyjnej krajów i przyciągnięcie ich doświadczenia. W artykule dokonano analizy i podsumowania zagranicznych doświadczeń w zakresie administracyjno-prawnej ochrony inwestycji i możliwości jej wykorzystania na Ukrainie. Podkreślono, że mechanizm regulacji prawnej ochrony inwestycji w obcych krajach, funkcjonowanie systemu organów wykonawczych, które chronią inwestorów, różnią się różnorodnością. Zagraniczne doświadczenia w zakresie ochrony inwestycji są rozważane na przykładzie Chin i USA. Okazuje się, że praktyka prawa zagranicznego pokazuje również, że podejście instytucjonalne do inwestowania jest podane w bardziej jednoznacznej formie, a nacisk kładziony jest na opis konkretnego mechanizmu działania świadczeń, co pozwala na uwzględnienie i wyeliminowanie luk w regulacji prawnej mechanizmu ochrony praw inwestorów. Trudność w określeniu skutecznego modelu ochrony praw inwestorów polega na rozproszeniu jego materiału regulacyjnego. W tej chwili pilnie potrzebne jest usystematyzowanie przepisów dotyczących inwestycji i sposobu ich wsparcia publicznego. Stwierdzono istnienie znacznej liczby przepisów regulacyjnych ograniczających dostęp kapitału zagranicznego do swoich rynków, zwłaszcza jeśli dotyczy to aktywów strategicznych, inwestorów z udziałem państwa, a także dogłębne zrozumienie procedury administracyjnej przeglądu inwestycji zagranicznych pod kątem zagrożeń dla bezpieczeństwa narodowego, oraz zrozumienie (być może i umocnienie legislacyjne) ustanowienia systemu przeglądu takich inwestycji z wyjaśnieniem podmiotów, zadań i kryteriów oceny.

Słowa kluczowe: doświadczenie zagraniczne, inwestycje, inwestycje zagraniczne, działalność inwestycyjna, ochrona inwestycji, ochrona administracyjno-prawna.

Постановка проблеми. Адміністративно-правовий захист прав інвесторів, так само як і всього правового механізму захисту інвестицій, зумовлює необхідність розгляду взаємозв'язку адміністративних та фінансових норм інвестиційного законодавства, у тому числі норм, регулюючих захист прав інвесторів в різних державах світу. Справа в тому, що проблеми адміністративно-правової та фінансово-правової регламентації інвестиційних відносин не є виключно українськими. Оцінка причин такого становища та вивчення світового досвіду країн, які вдало вирішують поставлені проблеми, надасть змогу аналізувати інвестиційну діяльність країн та залучити їх досвід.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання з дослідження аналізу досвіду зарубіжних країн щодо розвитку інвестиційної діяльності та міжнародного інвестування висвітлені у працях вітчизняних та іноземних науковців, зокрема: І. Бланка, Т.В. Майорової, П. Массе, О.І. Рогача, А.А. Пересади, В.Г. Федоренка, А.С. Філіпенка.

Метою статті є аналіз та узагальнення зарубіжного досвіду адміністративно-правового захисту інвестицій та можливості його використання в Україні.

Виклад основного матеріалу. Механізм правового регулювання захисту інвестицій в зарубіжних країнах, функціонування системи виконавчих органів, що здійснюють захист інвесторів, відрізняються різноманітністю. У ряді розвинених країн діють спеціальні органи державного управління інвестиціями: Рада з іноземних інвестицій в США, Рада з іноземних інвестицій при Генеральній дирекції зовнішніх зносин в Іспанії, Служба з інвестицій казначейства Міністерства економіки, фінансів і бюджету у Франції. Широко використовуються податкові пільги, преференції, інші адміністративні процедури для інвесторів в економічно розвинених країнах. Так, наприклад, в США діють знижені ставки оподаткування на федеральному рівні та пільгові ставки прискореної амортизації для зарубіжних інвесторів; законодавство Великобританії, Німеччини, Іспанії, Франції передбачає ряд податкових пільг інвесторам, а також пільгове надання позик. Для процедури допуску зарубіжних інвестицій в національні економіки розвинених країн, як правило, характерно попереднє отримання дозволу або ліцензії. У цілому на зарубіжних інвесторів поширюється загальний режим інвестування, встановлений для вітчизняних інвесторів. Однак існують нормативні акти, що обмежують або забороняють участь іноземних інвесторів в окремих галузях економіки або на окремих територіях, що зумовлено інтересами захищеності прав інвесторів та національної безпеки.

У ряді держав інвестиційно-правові норми містяться в нормативних актах, що регулюють окремі сфери діяльності. Такими виступають, наприклад, Гірський та Нафтовий кодекси Аргентини, Нафтовий і Гірський закони Мексики. Деякі країни розвивають інвестиційне нормотворчість у правозахисній області за допомогою законів про загальні питання інвестицій. Нерідко ці закони існують у вигляді інвестиційних кодексів (Республіка Білорусь, Алжир, Центральноафриканська Республіка та інші). У деяких країнах інвестиційні кодекси регулюють питання залучення та функціонування інвестицій як із боку національних, так і з боку іноземних інвесторів.

Практика зарубіжного законодавства також показує, що інституційний підхід до інвестування дано в більш однозначній формі, і основну увагу приділено опису конкретного механізму дії пільг, що дозволяє врахувати і виключити прогалини в правовому регулюванні механізму захисту прав інвесторів. Складність встановлення дієвої моделі захисту прав інвесторів полягає в розосередженості його нормативного матеріалу. На даний момент гостро потребують систематизації нормативні акти про інвестиції та порядку їх державної підтримки. Нормативна база інвестицій, з одного боку, надлишкова, так як багато нормативних положень дублюються в законодавчих актах. З іншого боку – недостатня, бо продовжують залишатися нерегульованими багато питань діяльності інвесторів та органів виконавчої влади з регулювання та захисту інвестицій.

Відповідно до Доповіді про світові інвестиції 2019 року минулого року глобальні потоки прямих іноземних інвестицій скоротилися на 13% до 1,3 трлн доларів. Щоб створити сприятливі умови для збільшення довгострокових і стійких інвестицій, необхідно активізувати боротьбу зі зміною інвестиційного клімату, вирішувати проблеми боргової уразливості та знижувати напруженість в торгівлі. Однак багато держав, незважаючи на декларовані принципи відкритої глобальної економіки, лібералізації системи інвестиційного контролю та стимулювання інвестицій, активно використовують правові механізми щодо захисту стратегічних галузей, ресурсів і продукції від впливу іноземного капіталу. До найбільш важливих інструментів залучення інвестицій відносяться особливі економічні зони. У цьому десятилітті число зон по всьому світу швидко зросло та перевищило 5 000, причому в майбутньому їх планується створити ще більше (Dopovid pro svitovi investytsii 2019).

Сполучені Штати Америки – країна з відносно молодою законодавчою історією. Незважаючи на це, правове регулювання досить великої кількості галузей суспільного життя Америки представлено повною і чіткою законодавчою базою та є прикладом для створення та вдосконалення власного національного законодавства багатьох інших світових держав. До числа таких галузей відноситься і сфера захисту інвестицій (Alekhina, 2011).

Однак говорити про те, що на сьогодні американська законодавча база повністю сформувалася і є незмінною, досить складно. Найчастіше велику роль у збільшенні кількості та ускладненні змісту процесів по злиттях і поглинань якраз грають зміни, які зазнає законодавча база тієї чи іншої країни. У загальному вигляді регулювання процесів по злиттях і поглинань в США відбувається з використанням законодавчо закріплених правил про ринок цінних паперів, фондовий ринок, антимонопольного законодавства, норм про цивільну, адміністративну, кримінальну відповідальність, а також сформовану правозастосовчу практику (Fedulova, 2016). Державне втручання в процес вільної конкурентної боротьби між іноземними та національними підприємствами в законодавстві США забезпечується особливими повноваженнями вищих органів виконавчої влади, які наділені правами проводити розслідування порушень законодавства та здійснювати коригування умов вільної конкурентної боротьби за допомогою процедури розслідування. В основі цього методу державного регулювання підприємницької діяльності лежить детальна регламентація процедури прийняття рішення органами влади як на рівні закону, так і на рівні підзаконних актів (Alekhina, 2011).

Розглянемо питання захищеності об'єктів критичної інфраструктури та доступу до ключових ресурсів відповідно до законодавства США. У багатьох дослідженнях американських вчених, виступах офіційних осіб зазначається, що події 11 вересня 2001 року змінили позицію Конгресу США щодо застосування поправки Ексон-Флоріо. Ці зміни стали чітко помітними в 2006 році при державній експертизі угоди, в якій компанія Dubai Ports World купила британську компанію P&O Ports, що проводить активну діяльність в різноманітних портах США. Після терористичних атак 11 вересня 2001 Конгрес США прийняв, а президент Буш підписав Патріотичний Акт США від 2001 року (USA PATRIOT Act of 2001) (об'єднання та зміцнення США шляхом створення відповідних механізмів, необхідних для запобігання та протидії тероризму) (Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism, 2001). У цьому акті Конгрес встановив спеціальну підтримку для галузей, котрі визначаються як системи та засоби, фізичні чи віртуальні, життєво важливі для забезпечення національних інтересів США, порушення або знищення яких буде мати пагубний вплив на національну економічну безпеку або громадський порядок (Critical Infrastructures Protection Act, 2001.). Це визначення розширюється деякою мірою іншими положеннями законодавства США, в яких конкретно визначаються сектори економіки, які Конгрес США вважає відносяться до елементів критичної інфраструктури, зокрема телекомунікації, енергетика, фінансові послуги, виробництво і розподіл води, транспортний сектор, послуги у сфері інформаційних технологій і фізичної інфраструктури – критично важливі для забезпечення національної оборони, наступності влади, економічного процвітання і якості життя в Сполучених Штатах Америки (U.S. Code: Definitions, 2002).

У 2002 році Конгрес США передав відповідальність за визначення об'єктів критичної інфраструктури в Департамент внутрішньої безпеки (DHS) США, відповідно до Закону «Про національну безпеку» від 2002 (Homeland Security Act of 2002). При цьому Закон «Про національну безпеку» США додав ключові ресурси до списку критично важливих об'єктів інфраструктури (KR) та визначив такі ресурси як приватні ресурси (CI): державні, істотні для мінімальних операцій в економічній сфері та державному управлінні (Foreign Investment and National Security Act, 2007). Через ряд директив Департамент національної безпеки визначив 17 секторів економіки, що становлять підґрунтя критичної інфраструктури, ключових ресурсів (CI/KR) та розподілив відповідальність за ті сектора між різними федеральними відомствами і агентствами, а 3 березня 2008 року, секретар Національної Безпеки Чертофф підписав внутрішнє розпорядження, додавши «виробництво критичних матеріалів» як 18 сектор в цьому списку (Fedulova, 2016).

У 2007 році Конгрес США змінює способи розгляду прямих іноземних інвестицій через прийняття закону PL 110-49, Закон «Про іноземні інвестиції та національну безпеку» від 2007 року (Foreign Investment and National Security Act, 2007). За його допомогою Конгрес США зміцнив свою роль за двома основними напрямками. По-перше, посилив свою наглядову функцію, підвищивши вимоги до звітності Комітету з іноземних інвестицій (CFIUS) про свої дії протягом розгляду Угоди або після її закінчення. По-друге, Конгрес США докорінно змінив розуміння національної безпеки, закладене в поправці Ексон-Флоріо шляхом включення критично важливої інфраструктури та питань внутрішньої безпеки як проблемних областей, порівнянних з національною обороною. Закон також вимагає від директора Національної розвідки (Director of National Intelligence) проводити аналіз всіх інвестицій, які можуть становити загрозу національній безпеці США. Закон надає додаткові можливості Президенту і Комітету США, необхідні для оцінки іноземних інвестицій, і їх наслідків для функціонування критично важливої інфраструктури країни (Foreign Investment and National Security Act, 2007).

Особливий інтерес представляє дослідження діяльності Комітету з іноземних інвестицій в США в частині розгляду угод за участю іноземного інвестора. Президент США делегував початковий розгляд і повноваження з аналізу іноземних інвестицій та прийняття рішень комітету з іноземних інвестицій в США (CFIUS) (Executive Order, 1988). Комітет CFIUS є Міжвідомчою організацією, яка надає Президенту США результати аналізу загроз інтересам національної безпеки, які можуть нести в собі прямі іноземні інвестиції. Комітет з іноземних інвестицій має 30 днів для збору інформації, 45 днів для розслідування, а потім у Президента США є 15 днів для прийняття остаточного рішення. Тільки Президент США має право призупинити або заборонити операції зі злиття, придбання та поглинання. Комітет CFIUS очолюється Міністерством фінансів США і має одинадцять інших постійних членів, у тому числі Державний департамент США (Department of State), Міністерство оборони США, Міністерство юстиції США, Міністерство торгівлі США, Міністерство внутрішньої безпеки США, Управління торгового представника США та інші установи (Rytcev, 2016). Таким чином, у структуру Комітету з іноземних інвестицій входять як силові відомства (правоохоронні органи та органи у сфері оборони і національної безпеки), так і інші відомства, орієнтовані на стимулювання відкритої торгівлі та інвестиційної політики. Така неоднорідність і деяка суперечливість серед органів державної влади – членів Комітету призначена для вироблення продуманих і виважених рішень, що враховують різні економічні питання та інтереси національної безпеки за допомогою дорадчого та консультативного процесу (Regulations Pertaining to Mergers, Acquisitions, and Takeovers by Foreign Persons, 2008).

Процедура оцінки Комітету з іноземних інвестицій досить гнучка. Цілий ряд факторів, в тому числі, відсутність терміну давності для перегляду рішення, відсутність нормативного визначення «національної безпеки», і широта трактування терміна «іноземний контроль» в законодавстві США наділяють органи виконавчої влади широкими повноваженнями для розгляду інвестицій в аспекті потенційного впливу на інтереси національної безпеки, і в той же час надають сторонам угоди можливість аргументації відсутності загроз національній безпеці від передбачуваної операції. Процедура розгляду Комітету CFIUS являє собою формування єдиного майданчика між усіма сторонами угоди з метою досягнення домовленостей щодо пом'якшення та мінімізації будь-яких негативних наслідків угоди і допуску інвестицій на ринок з максимальним соціально-економічним ефектом. Найчастіше ці переговори відбуваються до офіційної подачі заявки, з якої починається офіційний відлік часу процедури розгляду. Варто звернути увагу на добровільний характер процедури розгляду іноземних інвестицій.

Також ще однією особливістю, яка впливає на захист інвестицій в США, є сувора конфіденційність у рамках процедури інвестиційного розгляду, котра має важливе значення для формування атмосфери довіри інвесторів до органів державної влади та регуляторних механізмів, забезпечення нерозголошення конфіденційної комерційної та службової інформації.

Має важливе значення прозорість законодавства, розробленого для захисту певних галузей економіки для потенційних іноземних і внутрішньодержавних інвесторів. Як уже зазначалося, практично кожна країна у світі обмежує іноземні інвестиції в певні сектори. Навіть з такими галузевими обмеженнями однією з відмінних рис адекватної зовнішньої інвестиційної політики повинна бути ясність. Така ясність має життєво важливе значення для створення сприятливих умов, що сприяють припливу інвестицій. Невизначеність може стати однією з найбільших перешкод, з якою стикаються країни при залученні інвестицій. Відсутність ясності в законах, що обмежують інвестиції навіть у кілька секторів, можуть загальмувати інвестиції в інші галузі. Відповідно, якщо країна визначить необхідність вилучень обмежувального характеру в аспекті національної безпеки або з інших причин, вкрай важливо, щоб такі обмежувальні заходи були настільки прозорими, наскільки це можливо (Rytcev, 2016).

Для імплементації зазначених пропозицій в законодавство України необхідно враховувати невідповідність описаної добровільної системи українським реаліям, оскільки зазначений підхід забезпечений більш високим рівнем правової дисципліни в умовах загальної прозорості ринку злиттів і поглинань в США, основний масив угод, на якому здійснюється з акціями публічних компаній. Разом із тим вітчизняний законодавець має бути зацікавлений у якнайшвидшій лібералізації процедури узгодження іноземних інвестицій у стратегічні галузі (Rytcev, 2016).

До ключових напрямків такої лібералізації можна віднести: - скорочення переліку видів діяльності, що мають стратегічне значення; - виключення необхідності узгодження будь-яких інвестицій, що здійснюються іноземними компаніями, які підконтрольні українським громадянам; - зміну наслідків здійснення інвестицій

без узгодження з уповноваженим органом виконавчої влади (наприклад, оскарження виключно угод, що загрожують національній безпеці, і тільки за позовом антимонопольного органу) (Dogaev M. (2013)).

Ще однією державою, на яку треба звернути увагу, є Китай. Так, згідно з Доповіддю про світові інвестиції за 2019 рік, опублікованою ЮНКТАД, Китай зайняв друге місце у світі за величиною одержувачів ПІІ після Сполучених Штатів та Гонконгу.

Країна є найбільшим одержувачем ПІІ в Азії. Економіка Китаю посіла друге місце за привабливістю для транснаціональних компаній в 2017–2019 рр., поступаючись тільки США зі стійким зростанням протягом декількох років, приплив ПІІ продовжував збільшуватися в період з 2017 по 2018 рр. з 136 млрд дол. США до 139 млрд дол. (+3,7%, рекордно високий рівень). Цьому зростанню сприяють плани лібералізації, стрімкий розвиток високотехнологічного сектора та створення зон вільної торгівлі. Незважаючи на торговельну напруженість з США, в 2018 році іноземними інвесторами було створено понад 60 000 компаній, що на 70% більше, ніж у 2017 році. Китай зайняв 31-е місце з 190 країн відповідно до Доповіді Світового банку про ведення бізнесу в 2020 році, що є значним поліпшенням в порівнянні з 2019 роком, коли він зайняв 46-е місце з 190. Китай був одним з кращих 10 економік, щоб поліпшити найбільше між 2019 і 2020 звітами. Цей прогрес відображає поліпшення в широкому спектрі підкомпонентів, починаючи від процедур для початку бізнесу до заходів щодо поліпшення доступу до електроенергії та отримання дозволів на будівництво. Протягом декількох років країна демонструвала програми реформ, спрямовані на поліпшення умов регулювання підприємницької діяльності в країні. Реформи в основному спрямовані на підвищення ефективності бізнес-процесів, таких як зниження податків, торгівля зі зниженням тарифів і зниження бар'єрів для іноземних інвесторів. З метою подальшого залучення іноземних інвестицій у країні впроваджені механізми підвищення ефективності реалізації великих іноземних інвестиційних проектів, зниження імпорتنних тарифів, упорядкування митного оформлення та створення електронної системи подачі заявок для регулювання ПІІ (Doing Business 2020, 2019).

Дуже важливою новелою китайського законодавства є прийняття Закону «Про іноземні інвестиції Китайської Народної Республіки» (далі – Закон), який був прийнятий на 2-й сесії 13-го Всекитайських зборів народних представників 15 березня 2019 року, та набрав чинності 1 січня 2020 року (Foreign investment law of the Republic of China, 2014). Ст. 1 Закону визначає, що основною даного акта є подальше розширення сфери відкритості, активне заохочення іноземних інвестицій, захист законних прав та інтересів іноземних інвестицій, стандартизація регулювання іноземних інвестицій, створення нових підстав для відкритості на всіх фронтах і сприяння здоровому розвитку соціалістичної ринкової економіки.

Сфера захисту прав іноземних інвесторів регламентується ст. 5 згаданого Закону, так відповідно до неї, держава захищає інвестиції, доходи та інші законні права та інтереси іноземних інвесторів у континентальному Китаї відповідно до Закону, але все ж таки не без певних виключень. Відтак іноземні інвестори та підприємства з іноземними інвестиціями, що здійснюють інвестиційну діяльність в континентальному Китаї, повинні дотримуватися китайських законів і правил і не повинні ставити під загрозу національну безпеку Китаю або завдавати шкоди суспільним інтересам (ст. 6).

Департамент торгівлі та інвестицій при Державній Раді КНР здійснюють роботу із заохочення, захисту та управління іноземними інвестиціями відповідно до їх поділу обов'язків, такі ж зобов'язання мають й органи місцевого самоврядування.

Законом «Про іноземні інвестиції Китайської Народної Республіки» визначено основи державного регулювання іноземних інвестицій, відповідно до яких:

- держава створює і вдосконалює систему обслуговування іноземних інвестицій, а також надає консультації та послуги іноземним інвесторам і підприємствам з іноземними інвестиціями щодо законів і нормативних актів, політичних заходів, інформації про проекти та інших подібних сферах;

- держава створює багатосторонні або двосторонні механізми співпраці в галузі заохочення інвестицій з іншими країнами і регіонами або міжнародними організаціями і зміцнює міжнародні зв'язки і співробітництво в галузі інвестицій;

- по мірі необхідності держава повинна створювати спеціальні економічні зони або здійснювати експериментальні заходи політики щодо іноземних інвестицій в певних областях для заохочення іноземних інвестицій і розширення сфери відкриття;

- виходячи з потреб національного економічного і соціального розвитку, держава заохочує і направляє іноземних інвесторів до інвестування в певні галузі, області або регіони. Іноземні інвестори або підприємства з іноземними інвестиціями можуть користуватися преференційним режимом відповідно до положень законів, адміністративних регламентів або рішень Державної Ради;

- держава забезпечує рівну участь підприємств з іноземними інвестиціями в зусиллях по розробці стандартів і підсилює розкриття інформації та громадський контроль в ході розробки стандартів;

- держава забезпечує участь іноземних підприємств у державній закупівлі на основі добросовісної конкуренції відповідно до Закону. Відповідно до закону державні закупівлі повинні забезпечувати рівний режим для товарів, вироблених або наданих підприємствами з іноземними інвестиціями в материковому Китаї;

- підприємства з іноземними інвестиціями можуть залучати капітал шляхом публічної емісії акцій, корпоративних облігацій та інших цінних паперів відповідно до закону, а також іншими способами.

Захист іноземних інвестицій в КНР забезпечується шляхом встановлення гарантій захисту.

По-перше, Китай на законодавчому рівні закріпив заборону експропріації інвестицій іноземних інвесторів (ст. 20 Закону «Про іноземні інвестиції КНР», 2019 р.). Як виключення Законом визначається, що за особливих

обставин держава може в інтересах суспільства експропріювати або реквізувати інвестиції іноземних інвесторів відповідно до положень Закону. Експропріація та реквізиція повинні проводитися відповідно до встановленої законом процедури і негайно надавати справедливу і розумну компенсацію (Foreign investment law of the Republic of China, 2014). По-друге, закріплено гарантію переказу прибутків, доходів та інших коштів, одержаних внаслідок здійснення іноземних інвестицій. Ст. 21 визначає, що внески іноземних інвесторів у капітал, у прибуток, приріст капіталу, дохід від вибуття активів, прав інтелектуальної власності, роялті, винагороди або відшкодування збитків, отриманих відповідно до Закону, ліквідаційний дохід, і так далі, які зроблені або отримані в материковому Китаї, можуть бути вільно перенесені в або з материкового Китаю в юанях та іноземній валюті відповідно до законодавства. Також КНР захищає права інтелектуальної власності іноземних інвесторів і підприємств з іноземними інвестиціями; захищає законні права та інтереси правовласників інтелектуальної власності та відповідних правовласників, а за дії, що порушують права інтелектуальної власності, будуть застосована юридична відповідальність згідно з законом. Китай також заохочує технологічне співробітництво, яке має здійснюватися в рамках іноземних інвестицій та на основі принципу добровільності та правил ведення бізнесу. Умови для технологічного співробітництва повинні визначатися шляхом консультацій між різними учасниками процесу інвестування на основі рівності та принципу справедливості. По-третє, гарантується конфіденційність комерційної таємниці іноземних інвесторів або підприємств з іноземними інвестиціями адміністративними органами та їх посадовими, яку вони дізнаються в ході виконання своїх обов'язків, і не повинні розголошувати або незаконно надавати її іншим особам (ст. 23). По-четверте, гарантія компенсації іноземним інвесторам або іноземним інвесторам підприємствам будь-які збитків заданих у разі зміни політичних зобов'язань або договірних угод в національних або публічних інтересах відповідно до законодавчо встановлених процедур. По-п'яте, КНР гарантує можливість оскарження незаконних дій чи адміністративних актів адміністративних органів та їх співробітників, якщо ті порушують їх законні права та інтереси через робочі механізми, також клопотати про адміністративний перегляд або порушувати адміністративне провадження в судовому порядку. Законом закріплено право підприємств з іноземними інвестиціями засновувати і добровільно вступати в торгові палати або асоціації (ст. 27) (Foreign investment law of the Republic of China, 2014).

Отже, законодавство КНР щодо захисту інвестицій, являє собою хороший приклад відповідального підходу забезпечення інвестиційної діяльності та допуску іноземного капіталу на ринок.

Висновки. Розглядаючи різні державні моделі захисту інвестицій (зокрема, прямих іноземних інвестицій), можна прийти до висновку про існування значної кількості регуляторних норм, що обмежують доступ іноземного капіталу на свої ринки, особливо, якщо це стосується стратегічних активів, інвесторів з державною участю, а також поглиблене осмислення адміністративної процедури розгляду іноземних інвестицій на предмет загроз національній безпеці, і розуміння (можливо, і законодавче закріплення) створення системи розгляду таких інвестицій з уточнення суб'єктів, завдань та критеріїв оцінки.

Список використаних джерел:

1. Алехина А.В. Защита прав инвесторов в Соединенных штатах Америки: исторический аспект. *Юридическая техника*. 2011. № 5. С. 75–76.
2. Доповідь про світові інвестиції 2019 року. ЮНКТАД. URL : <https://unctad.org/en/pages/PublicationWebflyer.aspx?publicationid=2460> (дата звернення: 28.02.2020).
3. Дораев М. Ударная пятилетка: иностранные инвестиции в стратегические отрасли. *Legal insight*. 2013. № 3. С. 4–5. URL : <http://www.kiap.com/press-centr/public/547.html> (10.02.2020).
4. Рыцев К.О. Административно-правовое регулирование допуска прямых иностранных инвестиций в Российской Федерации : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.14. Рос. акад. нар. хоз-ва и гос. службы при Президенте РФ. Москва, 2016. 168 с.
5. Рыцев К.О. Правовое регулирование прямых иностранных инвестиций в контексте обеспечения национальной безопасности. *Государственная служба*. 2015. № 3. URL : <http://pa-journal.igsu.ru/articles/r46/966/> (дата звернення: 17.02.2020).
6. Федулова Л.І. Світові тенденції інвестування у контексті реалізації завдань сталого розвитку. *Економічна теорія та право*. 2016. № 3. С. 27–42.
7. Critical Infrastructures Protection Act of 2001. 42 U.S. Code § 5195c. URL : <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/42/5195c> (дата звернення: 15.02.2020).
8. Doing Business 2020. World Bank Group, October 24, 2019. URL : <https://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2020> (дата звернення: 19.02.2020).
9. Executive Order 12661 of December 27, 1988, 54 F.R. 779. URL : https://en.wikisource.org/wiki/Executive_Order_12661 (дата звернення: 18.02.2020).
10. Foreign Investment and National Security Act of 2007, (Public Law 110-49, 121 Stat. 246, enacted July 26, 2007). URL : <https://www.govinfo.gov/app/details/PLAW-110publ49/summary> (дата звернення: 17.02.2020).
11. Foreign investment law of the Republic of China. 15/3/2019. URL : http://www.npc.gov.cn/npc/xinwen/2019-03/15/content_2083532.htm (дата: звернення 21.02.2020).
12. Regulations Pertaining to Mergers, Acquisitions, and Takeovers by Foreign Persons. 2008. 31 C.F.R. Part 800. URL : <https://www.treasury.gov/resource-center/international/foreign-investment/Documents/CFIUS-Final-Regulations-new.pdf> (дата звернення: 18.02.2020).
13. Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism (USA PATRIOT ACT) Act of 2001. Public Law 107-56, title X, Sec. 1014, October 26, 2001. URL : <https://www.sec.gov/about/offices/ocie/aml/patriotact2001.pdf> (дата звернення: 28.02.2020).
14. U.S. Code: Definitions, 6 U.S.C. Sec. § 101(9). 2002. URL : <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/6/101> (дата звернення: 15.02.2020).

References:

1. Alekhina A. V. (2011) Zashchita prav investorov v Soedinennykh shtatakh Ameriki: istoricheskii aspekt [Investor Protection in the United States of America: A Historical Aspect]. *Iuridicheskaia tekhnika*. № 5. P. 75–76. [in Russian].
2. Dopovid pro svitovi investytsii 2019 roku [World Investment Report 2019]. YuNKTAD. [in Ukrainian].
3. Doraev M. (2013) Udarnaia piatiletka: inostrannye investitsii v strategicheskie otriasli [The Shock Five-Year Plan: Foreign Investment in Strategic Shocks.]. *Legal insight*. № 3. P. 4-5. [in Russian].
4. Rytcev K. O. (2016) Administrativno-pravovoe regulirovanie dopuska priamykh inostrannykh investitsii v Rossiiskoi Federatsii [Administrative and legal regulation of admission of direct foreign investments in the Russian Federation]: dis. ... kand. iurid. nauk : 12.00.14. Ros. akad. nar. khoz-va i gos. sluzhby pri Prezidente RF. Moskva. 168 p. [in Russian].
5. Rytcev K. O. (2015) Pravovoe regulirovanie priamykh inostrannykh investitsii v kontekste obespecheniia natsionalnoi bezopasnosti. *Gosudarstvennaia sluzhba*. № 3. [in Russian].
6. Fedulova L. I. (2016) Svitovi tendentsii investuvannia u konteksti realizatsii zavdan staloho rozvytku [Global investment trends in the context of sustainable development.]. *Ekonomichna teoriia ta pravo*. № 3. С. 27-42. [in Ukrainian].
7. Critical Infrastructures Protection Act of 2001. 42 U.S. Code § 5195c. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/42/5195c> (дата звернення 15.02.2020).
8. Doing Business 2020. World Bank Group, October 24, 2019. URL: <https://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2020> (дата звернення 19.02.2020).
9. Executive Order 12661 of December 27, 1988, 54 F.R. 779. URL: https://en.wikisource.org/wiki/Executive_Order_12661 (дата звернення 18.02.2020).
10. Foreign Investment and National Security Act of 2007, (Public Law 110-49, 121 Stat. 246, enacted July 26, 2007). URL: <https://www.govinfo.gov/app/details/PLAW-110publ49/summary> (дата звернення 17.02.2020).
11. Foreign investment law of the Republic of China. 15/3/2019. URL: http://www.npc.gov.cn/npc/xinwen/2019-03/15/content_2083532.htm (дата звернення 21.02.2020).
12. Regulations Pertaining to Mergers, Acquisitions, and Takeovers by Foreign Persons. 2008. 31 C.F.R. Part 800. URL: <https://www.treasury.gov/resource-center/international/foreign-investment/Documents/CFIUS-Final-Regulations-new.pdf> (дата звернення 18.02.2020).
13. Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism (USA PATRIOT ACT) Act of 2001. Public Law 107-56, title X, Sec. 1014, October 26, 2001. URL: <https://www.sec.gov/about/offices/ocie/aml/patriotact2001.pdf> (дата звернення 28.02.2020).
14. U.S. Code: Definitions, 6 U.S.C. Sec. § 101(9). 2002. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/6/101> (дата звернення 15.02.2020).

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.2.41>

ВНУТРІШНЯ СИСТЕМА РОЗВ'ЯЗАННЯ ТРУДОВИХ СУПЕРЕЧОК ОРГАНІЗАЦІЇ ПІВНІЧНОАТЛАНТИЧНОГО ДОГОВОРУ

Павло Фомін

аспірант кафедри міжнародного і європейського права

юридичного факультету

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (Харків, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-1951-9860

Анотація. У статті проаналізовано положення статутних і внутрішніх актів (Положення про цивільний персонал, додатки до нього тощо) Організації Північноатлантичного договору щодо захисту трудових прав нинішніх або колишніх співробітників персоналу Організації. Встановлено, що за підсумками реформи внутрішньої судової системи НАТО було внесено низку змін до процедури перегляду адміністративних рішень, що можуть порушувати права співробітників, закріплених в умовах їх призначення або Положеннях про цивільний персонал. Зокрема, вказано, що система розв'язання трудових суперечок є дворівневою; заявникам надано можливість розв'язати спір шляхом звернення до неформального рівня, представленого процедурою адміністративного перегляду, посередництвом та можливістю подачі скарги та Адміністративного трибуналу, який функціонує як внутрішній судовий орган. Акцентовано увагу на тому, що процедура розв'язання спору в межах неформального рівня є незалежною, добровільною конфіденційною й неупередженою.

Ключові слова: міжнародна міжурядова організація, персонал, трудові права, захист.